

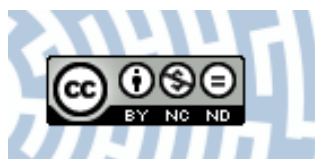

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Formacja do wspólnotowości : kapłani i seminarzyści w Ruchu Focolari

Author: Mariola Teresa Kozubek

Citation style: Kozubek Mariola Teresa. (2010). Formacja do wspólnotowości : kapłani i seminarzyści w Ruchu Focolari. "Studia Pastoralne" (Nr 6 (2010), s. 113-133).

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Mariola Teresa Kozubek*
Katowice

FORMACJA DO WSPÓLNOTOWOŚCI – KAPŁANI I SEMINARZYŚCI W RUCHU FOCOLARI

Papież Benedykt XVI w encyklice *Caritas in veritate* pisze:

Wspólnota ludzi może być ustanowiona przez nas samych, ale nigdy o własnych siłach nie stanie się wspólnotą w pełni braterską, ani nie przekroczy wszelkich granic, aby stać się wspólnotą naprawdę uniwersalną: jedność rodzaju ludzkiego, komunია braterska ponad wszelkimi podziałami rodzi się dzięki zwołaniu przez słowo Boga-Miłości (nr 34).

---

* **Kozubek Mariola Teresa**, dr – absolwentka Uniwersytetu Śląskiego (pedagogika, 1985), doktor nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki ogólnej (Katolicki Uniwersytet Lubelski, 2009). Członek Zespołu Pedagogiki Chrześcijańskiej Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Zainteresowania badawcze koncentruje wokół wkładu pedagogiki chrześcijańskiej – zwłaszcza współczesnych ruchów odnowy religijnej – w wychowanie międzykulturowe. Interesuje się zagadnieniami dotyczącymi wychowania do ekumenizmu i dialogu międzyreligijnego. W latach 2003–2007 była specjalistą ds. formacji ekumenicznej w Międzynarodowym Centrum Formacyjnym Ruchu Focolari w Loppiano (Włochy). W latach 2007–2009 prowadziła prace badawcze nt. działalności wychowawczej Ruchu Focolari w Europie (Włochy, Niemcy), Afryce (Kamerun) i Ameryce Południowej (Argentyna, Urugwaj). Jest autorką kilkunastu publikacji w opracowaniach i czasopismach naukowych nt. pedagogii jedności Ruchu Focolari. M.in.: *Media w pedagogii jedności jako narzędzia w wychowaniu do powszechnego braterstwa. Przykład z trzech kręgów kulturowych: Europa, Afryka, Ameryka Łacińska*, w: *Media w wychowaniu chrześcijańskim*, red. D. Bis, A. Rynio, Lublin 2009, s. 337–353; *Wychowanie do życia w społeczności wielokulturowej na przykładzie „miasteczka” Oppiano we Włoszech*, w: *Miejsce kultur etnicznych i regionalnych w jednoczącej się Europie*, red. Z. Jasiński, T. Lewowicki, Opole 2007, s. 199–214; *Pedagogiczne inspiracje Ruchu Focolari. W kierunku pedagogiki jedności*, w: *Wychowanie chrześcijańskie – między tradycją a wyzwaniami współczesności*, red. A. Rynio, Lublin 2007, s. 1006–1026; *Cultura de la fraternidad. Una comunidad que educa*, „Ciudad Nueva” (Urugwaj/Paraguay) 12 (2008), s. 24, 25, 30 (kontakt z autorką: kozubem@vp.pl).

Te słowa papieża korelują z nauczaniem Soboru Watykańskiego II, który w swoich dokumentach wyraźnie akcentował, że człowiek staje się sobą przez innych oraz przez bycie dla innych, i że to właśnie we wspólnocie osób dochodzi do skutku braterski dialog pomiędzy ludźmi (por. KDK 23, 24).

Soborowe wskazanie na potrzebę ożywienia życia wspólnotowego zaowocowało w Kościele katolickim powstaniem licznych ruchów i wspólnot kościelnych¹. U swoich podstaw, w sferze duchowych fundamentów, ruchy te, nawiązując do korzeni chrześcijaństwa, za podstawową zasadę życia wspólnoty uznają miłość Boga i bliźniego. Akcentują one w życiu wspólnotowym niezbywalną wartość każdego człowieka, jego suwerenność, indywidualność i niepowtarzalność, odwołując się przy tym do zasad wypracowanych w nurcie myślowym, określanym ogólnie jako personalizm chrześcijański².

Każdy z ruchów realizuje wiele funkcji i zadań wynikających z jego „religijnej natury” oraz specyficznego charyzmatu, stawiając sobie jako jeden z ważnych celów także wychowanie człowieka. W tym sensie możemy mówić o pedagogicznej funkcji kościelnych ruchów religijnych³. Taką funkcję podejmuje również Ruch Focolari, którego założycielką jest Chiara Lubich (1920–2008)⁴. Należą do niego osoby świeckie i stanu duchownego, w różnym wieku i z różnych warstw społecznych. Na podstawie ponad 60-letniego doświadczenia wspólnoty wychowawczej Ruchu Focolari został wypracowany swoisty system wychowawczy określany jako pedagogia jedności⁵.

Zamierzeniem, które postawiliśmy sobie w tym studium, jest ukazanie sposobów formacji do wspólnotowości kapłanów i seminarzystów zaangażowanych w Ruchu Focolari. W pierwszej części zostanie zarysowana charakterystyka Ruchu Focolari. Następnie wyjaśnione będą znaczenia kategorii „wspólnota” oraz zasady „duchowości jedności”, stanowiącej podstawę w formacji do wspólnotowości.

---

¹ Por. P. Libera, *Rola ruchów kościelnych w Europie na podstawie Adhortacji Jana Pawła II „Ecclesia in Europa”*, „Nowe Miasto” 2 (2004), s. 8–13; J. Ratzinger, *Ruchy kościelne i ich teologiczne miejsce*, „Communio” 19,6 (1999), s. 78–102.

² Odnosimy się do tej grupy teoretycznych inspiracji, która wychodząc z początków personalizmu E. Mouniera (1905–1950) i J. Maritaina (1882–1973), w definiowaniu podstawowych kategorii, w tym osoby oraz wspólnoty, w bezpośredni sposób nawiązuje do chrześcijaństwa, odwołując się do nauczania pierwszych soborów i roli prawdy o Bogu w Trójcy Osób Boskich, jak również nauczania wielkich Doktorów Kościoła, m.in. św. Augustyna (354–430), czy teologiczno-filozoficznej doktryny św. Tomasza z Akwinu (1225–1274).

³ Por. T. Ożóg, *Wychowanie chrześcijańskie w kościelnych ruchach religijnych*, w: *Wychowanie chrześcijańskie. Między tradycją a współczesnością*, red. A. Rynio, Lublin 2007, s. 953.

⁴ Właściwie Sylwia Lubich. Imię Chiara przyjęła jako tercjarka III Zakonu św. Franciszka, poruszona świętością Klary z Asyżu. Por. F. Zambonini, *Przygoda jedności*, Kraków 1995, s. 34.

⁵ Sformułowanie „pedagogia jedności” zostało użyte po raz pierwszy przez Chiarę Lubich w 2000 roku dla określenia teorii wychowania Ruchu Focolari. Por. Ch. Lubich, *Lezione per la laurea honoris causa in pedagogia, Washington, 10 novembre 2000*, „Nuova Umanità” 135/136 (2001), s. 341–352.

W trzeciej części tego studium ukazane zostaną wybrane aspekty formacji kapłanów i seminarzystów należących do Ruchu Focolari.

RUCH FOCOLARI MIEJSCEM WYCHOWANIA DO WSPÓLNOTOWOŚCI

Ruch Focolari (wł. *Movimento dei Focolari*) zatwierdzony⁶ przez Kościół katolicki jako Dzieło Maryi (wł. *Opera di Maria*) powstał we Włoszech w roku 1943. Głównym celem Ruchu jest dążenie do doskonałości miłości. Celem specyficznym natomiast – przyczynianie się do realizowania pragnienia Jezusa wyrażonego w słowach: „Ojczy, spraw, aby wszyscy stanowili jedno” (por. J 17,21), odczytywanych jako Jego testament⁷.

Dążenie do jedności, której wzorem jest Bóg – Trójca Święta, realizuje się w Ruchu Focolari na drodze pięciu dialogów: w obrębie Kościoła katolickiego; z chrześcijanami różnych Kościołów i wspólnot kościelnych; z wyznawcami innych religii; z osobami o przekonaniach niereligijnych oraz w dialogu ze współczesną kulturą⁸. Narzędziem do tego jest duchowość jedności, która podkreśla wspólnotowy wymiar życia chrześcijańskiego⁹.

Na podstawie doświadczenia życia tą duchowością wypracowano w Ruchu doktrynę, która stopniowo przenika i ubogaca współczesną naukę i kulturę. Świadczą o tym m.in. liczne nagrody i tytuły doktora honoris causa, przyznane Chiarze Lubich przez różne instytucje międzynarodowe i uniwersytety na całym świecie¹⁰.

---

⁶ Stolica Apostolska zatwierdziła Ruch w 1962 r. na podstawie *Statutów* pod nazwą „Dzieło Maryi – Ruch Focolari”. Uaktualnione *Statuty ogólne* zatwierdzono dekretem Papieskiej Rady ds. Świeckich 29 VI 1990 roku, uznającym Ruch jako „Associazione di fedeli privata universale di Diritto Pontificio” (Prywatne Powszechne Stowarzyszenie Wiernych na Prawach Papieskich). Osobowość prawną Ruchu państwo włoskie zatwierdziło dekretem Prezydenta Republiki. W podobny sposób zatwierdzono Ruch w innych krajach. W Polsce Ruch zaczął się rozwijać od 1966 roku, a w 1990 roku został zatwierdzony jako Stowarzyszenie Życia Apostolskiego Dzieło Maryi (Ruch Focolari).

⁷ Por. Ch. Lubich, *Statuti generali. Opera di Maria (Movimento dei Focolari)*, Roma 2007, art. 6.

⁸ Z Ruchem jest związanych ok. 47 tys. osób z 350 Kościołów chrześcijańskich; ponad 30 tys. wyznawców wielkich religii (żydzi, muzułmanie, hinduiści, buddyści) oraz ok. 10 tys. osób o przekonaniach niereligijnych. Por. Ch. Lubich, *Possono le religioni essere partner sul cammino della pace? Seminario interreligioso, Caux, 29 luglio 2003*, „Nuova Umanità” 152 (2004/2), s. 161–174.

⁹ Por. też, *Duchowość jedności nową drogą*, Kraków 2004, s. 11–28.

¹⁰ M.in.: Nagroda UNESCO za wychowanie dla pokoju (Paryż 1997), Nagroda Praw Człowieka Rady Europy (Strasburg 1999), Nagroda Templetona za postęp i wkład w dziedzinie religii (Londyn 1977), Nagroda „Pokoju Augsburskiego” (1988) oraz 16 doktoratów honoris causa, m.in.: w dziedzinie nauk społecznych (Polska, KUL 1996), teologii (Filipiny 1997, Tajwan 1997, Słowacja 2004, Wielka Brytania 2008), filozofii (Meksyk 1997), środków społecznego przekazu (Tajlandia 1997); psychologii (Malta 1998), pedagogiki (Waszyngton 2000), ekonomii (Brazylia 1998, Włochy 1999). Por. <http://www.focolare.org/page.php?codcat2=1392&codcat1=428&lingua=IT&titolo=Chiara-%20Lubich&tipo=riconoscimenti> (dostęp: 1 III 2010).

Działalność Ruchu obejmuje wszystkie dziedziny życia, a zwłaszcza szeroko rozumiane nauczanie i wychowanie. W *Statutach* Ruchu czytamy, że jego członkowie, oprócz podstawowej formacji katechetycznej, powinni być poddani wciąż aktualizowanej i ulepszanej formacji kulturalnej, teologicznej i zawodowej, stosownie do ich stanu oraz powołania¹¹. Służą temu szkoły powszechnego kształcenia, którymi są: Università Popolare Mariana oraz – dla młodzieży Ruchu – Scuola Mariana¹². Natomiast obecność i działalność Ruchu w różnych środowiskach życia zrodziła potrzebę formacji specjalistycznej jego członków, co dokonuje się w szkołach ekumenizmu, w szkołach inkulturacji oraz na kursach przygotowujących do działalności społecznej¹³. Ruch powołał także instytucje kształcące i naukowo-badawcze. Są to: Instytut *Mystici Corporis* i Uniwersytecki Instytut *Sophia* oraz interdyscyplinarne centrum naukowo-badawcze Szkoła *Abbà*, usytuowane we Włoszech. Poprzez te instytucje Ruch pragnie zaproponować całościową interpretację różnych dziedzin wiedzy w świetle charyzmatu jedności¹⁴.

Ponadto Ruch założył i prowadzi na całym świecie, w różnych kontekstach kulturowych, ponad czterdzieści szkół różnego szczebla (od przedszkola po średnie szkoły ogólnokształcące). Realizuje również projekty formacyjne i edukacyjne, organizuje kursy oraz seminaria, a także sympozja i konferencje na poziomie uniwersyteckim. Najbardziej złożonym środowiskiem wychowawczym w Ruchu – ze względu na zróżnicowanie społeczno-kulturowe – są jego miasteczka-świadectwa. Są to małe społeczności, tworzone przez członków Ruchu osiedlonych na określonym terenie stanowiącym jego własność. Podstawowym celem miasteczek jest wspólnotowe realizowanie w codziennym życiu zasady miłości wzajemnej, a w konsekwencji dawanie świadectwa przez ukazywanie modelu społeczeństwa żyjącego tą zasadą. W roku 2010 na wszystkich kontynentach istniały 34 miasteczka. Każde z nich ma swoją specyfikę, odpowiadającą potrzebom i rzeczywistości, w jakiej powstało. Każde też – w sposób sobie właściwy – ukazuje drogę dialogu i integracji z lokalną społecznością. Wielokulturowość jest cechą charakterystyczną pierwszego miasteczka, które powstało w 1964 w Loppiano (Włochy). Ekumeniczne miasteczko w Ottmaring w Niemczech jest przykładem realizowania jedności między luteranami i katolikami, którzy tam mieszkają na stałe. Egzemplifikacją inkulturacji Ewangelii w społeczeństwie afrykańskie są miasteczka w Kamerunie, Kenii i na Wybrzeżu Kości Słoniowej. Dialog pomiędzy różnymi kulturami jest prowadzony w sposób szczególny w miasteczku Luminosa położonym na peryferiach Nowego

¹¹ Por. Ch. Lubich, *Statuti generali...*, art. 65.

¹² Por. też, *Una scuola di Maria. Fondazione dell'Università Popolare Mariana*, „Città Nuova” 21 (1980), s. 28, 29; G.M. Zanghi, *Questo programma dell'università popolare*, tamże, s. 34.

¹³ Por. H. von M. Decker, S. Schmid, *Ökumenische Schule Ottmaring*, w: H. von M. Decker, S. Schmid, *Ökumenisches Lebenszentrum Ottmaring*, München 2008, s. 85, 86.

¹⁴ Zob. P. Coda, *L'Istituto Universitario „Sophia”: progetto e programma*, „Sophia” 1 (2008), s. 4–8; Z. Grocholewski, V. Zani, *Congregazione per L'Educazione Cristiana (Dei Seminarii e Degli Istituti di Studi) Decretum*, „Istituto Universitario Sofia-Annuario” 1 (2008/09), s. 6–8.

Jorku, natomiast dialog z wielkimi religiami Wschodu jest cechą miasteczka w Tagaytay na Filipinach. Nowy sposób zarządzania ekonomicznego, opartego na koncepcji ekonomii komunii¹⁵, charakteryzuje miasteczka w Brazylii i Argentynie. Posiadają one ośrodki przemysłowe (*Polii industriali*). Polskie miasteczko Fiore, które znajduje się w miejscowości Trzcianka (gmina Wilga, województwo mazowieckie), stanowi centrum formacyjne dla członków Ruchu z Polski, lecz jest także otwarte dla osób z Europy Wschodniej zainteresowanych Ruchem Focolari¹⁶.

Dla prowadzenia działalności formacyjnej oraz apostołkiej Ruch posiada własne wydawnictwa, czasopisma oraz centra zajmujące się produkcją i rozpowszechnianiem środków audiowizualnych. Istnieją także różne centra sztuki, grupy artystyczne i muzyczne oraz centrum obsługi turystycznej.

WSPÓLNOTA

Pojęcie „wspólnota” w potocznym ujęciu jest stosowane najczęściej w znaczeniu bliskich powiązań między ludźmi, które są rezultatem istnienia pewnego wspólnie akceptowanego centrum, jak np. powszechnie akceptowana religia¹⁷.

Kategoria ta ma swoje korzenie w filozofii¹⁸. W ujęciu personalistycznym wspólnota jest taką formą organizacji społecznej, której podstawą jest uznawanie, jako dobro wspólne, tych samych wartości, dobrowolnie i świadomie realizowanych przez jej członków¹⁹. Wspólnota jako pojęcie podkreślające relację (jest to byt w relacji) powstaje ze względu na dobro osób i ma ona wartość sama w sobie. Relację we wspólnocie ujętą personalistycznie możemy opisać jako relację „z serca do serca”, a jej celem jest dobro osoby²⁰.

W teologii kategoria wspólnoty nawiązuje do pierwszych wspólnot chrześcijańskich (por. np.: Dz 1,12-14; 2,42-47; 4,32-37). Ideę wspólnoty, jedności, więzi, współuczestnictwa i komunii, wyrażaną za pomocą rzeczownika *koinonia*, znajdujemy na kartach Nowego Testamentu (por. np. Rz 15,26; 1 Kor 1,9; Ga 2,9)²¹.

¹⁵ Ekonomia komunii jest to koncepcja dotycząca sposobu zarządzania przedsiębiorstwem zgodnie z wymaganiami chrześcijańskiej idei dzielenia się z ubogimi. Jej inspiratorem jest Chiara Lubich. Zob. Ch. Lubich, *L'Economia di comunione. Storia e profezia*, Roma 2001; L. Bruni, *L'economia di comunione di Chiara Lubich. Quando un carisma cambia anche l'economia*, „Nuova Umanità” 177 (2008), s. 359–369.

¹⁶ Por. R. Saltini, *Laboratorium społeczności chrześcijańskiej*, „Nowe Miasto” 3 (2006) s. 14, 15.

¹⁷ Por. B. Mikołajewska, *Zjawisko wspólnoty (Wybór tekstów)*, New Haven, CT USA 1999, s. 11.

¹⁸ Zob. *Encyklopedia filozofii*, t. 2, red. T. Honderich, tłum. polskie J. Łoziński, Poznań 1998, s. 990; A. Miś, *Filozofia współczesna. Główne nurty*, Warszawa 2000, s. 80.

¹⁹ Por. K. Olbrycht, *Kształcenie do wspólnotowości wśród funkcji współczesnej szkoły*, w: *Przemiany społeczno-cywilizacyjne i edukacja szkolna*, red. T. Lewowicki, A. Szczurek-Boruta, B. Grabowska, Cieszyn–Warszawa–Kraków 2005, s. 121.

²⁰ Zob. M. Nowak, *Pedagogika personalistyczna*, w: *Pedagogika*, red. Z. Kwieciński, Z. Śliwierski, Warszawa 2005, s. 235.

²¹ Por. J. Kudasiwicz, *Koinonia w Nowym Testamencie*, w: *Communio w chrześcijańskiej refleksji o Kościele*, red. A. Czaja, M. Marczewski, Lublin 2004, s. 55.

Wspólnota (łac. *communio* lub gr. *koinonia*), to jeden z najważniejszych tematów Soboru Watykańskiego II. Z pojęciem tym wiąże się nowa świadomość Kościoła, a z niej wyrasta program odnowy chrześcijaństwa Jana Pawła II, zawarty w słowach: „Czynić Kościół *domem i szkołą komunii*”²². W nauczaniu Kościoła przypomina się, że „każdą wspólnotę określa jej cel, a zatem kieruje się ona własnymi regułami. Jednak *osoba ludzka* jest i powinna być zasadą, podmiotem i celem wszystkich urządzeń społecznych” (KKK 1881).

Pojęcie wspólnoty w Ruchu Focolari jest ściśle związane z jego powstaniem. Od samego bowiem początku istotne były w nim takie aspekty, jak: gromadzenie się w celu wspólnego podążania w wierze, komunikowanie sobie doświadczeń związanych z realizowaniem w codziennym życiu zasad Ewangelii oraz zachowanie ścisłej łączności z Kościołem instytucjonalnym²³. Z pojęciem tym łączy się także sama nazwa *focolare*, co oznacza ognisko domowe. Nazwę tę mieszkańcy Trydentu nadali rodzącej się wspólnotcie, która świadczyła o braterskiej miłości oraz otwarciu na innych²⁴.

Miłość wzajemna, traktowana jako wartość i świadomie realizowana dla dobra wspólnego, prowadziła do – indywidualnego i wspólnotowego – doświadczania obecności Jezusa we wspólnocie. „Jezus pośrodku” – jak w Ruchu określa się tę obecność – z czasem został uznany za fundamentalny punkt wyjścia i dojścia każdej wspólnoty Ruchu i stał się „normą wszelkich norm”. W *Statutach* Ruchu czytamy:

W podążaniu ku jedności członkowie Dzieła dążą do tego, aby zawsze utrzymywać pomiędzy sobą żywą obecność Jezusa, zgodnie z Jego obietnicą *bo gdzie są dwaj albo trzej zebrani w imię moje, tam jestem pośród nich* (Mt 18,20). Wzajemna i trwała miłość, która umożliwia jedność i przynosi obecność Jezusa we wspólnocie, stanowi dla osób należących do Dzieła Maryi fundament ich życia w każdym aspekcie: jest normą norm, podstawą każdej z zasad (art. 8)²⁵.

Charyzmat jedności Chiary Lubich inspirowany jest miłością trynitarną – miłością na wzór miłości Boga, który jest wspólnotą Osób. W jej poglądach wspólnota zrealizowana z Jezusem pośrodku jest wspólnotą wychowawczą²⁶. Uważa ona, że budowanie socjologicznego *tertium reale*²⁷, którym we wspólnocie wychowawczej

²² List apostolski *Novo millennio ineunte* (NMI), 6 I 2001, nr 43.

²³ Ruch Focolari intuicyjnie realizował potrzebę bycia w jedności z hierarchią Kościoła, którą później Sobór Watykański II wyraził jako konieczność „trwania przy swoich pasterzach” (KK 26).

²⁴ Por. E.M. Fondi, M. Zanzucchi, *Un popolo nato dal Vangelo*, Roma 2003, s. 63.

²⁵ Ch. Lubich, *Duchowość jedności...*, s. 27.

²⁶ Por. też, *Jezus Wychowawca*, w: też, *Charyzmat jedności*, Kraków 2007, s. 308–313.

²⁷ Socjolog T. Sorgi wyjaśnia, że *tertium reale* odnosi się do „rzeczywistości społecznej, która nie jest diadyczna lecz triadyczna. Pojawia się w niej trzeci element, czyli »Relacja« jaka zachodzi pomiędzy dwoma podmiotami [...] w pewnym sensie staje się ona bytem psychologicznym i społecznym (podmiotowym i przedmiotowym). Przenika dwie Rzeczywistości (osobowe) i nadaje sens ich wspólnemu istnieniu. Nie jest to osoba, lecz owo *tertium reale*, jako rzeczywistość psychospołeczna,

jest obecność „Jezusa Nauczyciela”, stanowi życiowy, rzeczywisty i dynamiczny czynnik edukacyjny. Pogłębia on poczucie własnej tożsamości i rozszerza poczucie przynależności. Chiara Lubich to zagadnienie naświetla poprzez podkreślenie faktu, że zawsze wtedy, kiedy jesteśmy gotowi oddać życie za bliźnich, upodabniamy się do Jezusa. Podkreśla również tę prawdę, że nasze upodobnienie do Jezusa następuje dzięki Jego obecności między nami²⁸.

W koncepcji wspólnoty wychowawczej Ruchu Focolari podkreśla się szczególne znaczenie wzajemności miłości podmiotów w procesie wychowania. Wzorem realizowania tej rzeczywistości jest Trójca Święta, w której Ojciec rodzi Syna, Syn oddaje tę miłość Ojcu, a jako trzeci pochodzi od nich Duch Święty²⁹.

DUCHOWOŚĆ JEDNOŚCI

We współczesnej teologii duchowość rozumiana jest jako zespół postaw życiowych, czyli zajęcie stanowiska wobec poznanych oraz przeżywanych treści wiary chrześcijańskiej i względnie stałe działanie zgodne z tym stanowiskiem³⁰. Postawa jest tu rozumiana jako „rozumowe poznanie prawd objawionych (odniesienie intelektualno-poznawcze), wolitywno-emocjonalny do nich stosunek (odniesienie emocjonalno-wartościujące) oraz konkretne działanie i postępowanie (tzw. odniesienie behawioralne) zgodnie z poznaną i emocjonalnie przeżywaną prawdą”³¹.

Na gruncie współczesnej pedagogiki na znaczenie duchowości w życiu wychowanka wskazywał Wilhelm Flitner (1889–1990) w zapoczątkowanej przez siebie warstwowej teorii wychowania. Wydobył on tę linię rozwoju wychowanka, jaką jest duchowy proces powstawania w nim moralno-religijnego życia³². Stefan Kunowski (1909–1977) natomiast, który tę teorię twórczo rozbudował o aspekt dotyczący rozwoju kultury światopoglądowej zorientowanej na chrystocentryzm, uważał, że to właśnie warstwa czysto duchowa kształtuje w pełni duchowość wychowanka i jej stronę religijno-moralną³³.

---

która zachodzi pomiędzy dwoma podmiotami i wpływa na nie. Staje się rzeczywistością pomiędzy dwoma, i jako zrodzona i podtrzymywana przez ich wspólne działanie, wzmacnia je, pomaga im wzrastać jako jednostkom i grupie” (*Costruire il sociale*, Roma 1998, s. 82).

²⁸ Por. Ch. Lubich, *In analogia con la vita trinitaria. Discorso ai focolarini*, Roma 2004, Arch. RF (It).

²⁹ Por. Ch. Lubich, *Agli interni della Polonia, Russia e Lituania, Varsavia 5.03.2000*, Arch. RF (Pl).

³⁰ Por. *Teologia duchowości katolickiej*, red. W. Słomka, Lublin 1993, s. 196.

³¹ M. Chmielewski, *Vademecum duchowości katolickiej. 101 pytań o życie duchowe*, Lublin 2004, s. 20.

³² Por. J. Kostkiewicz, *Warstwa duchowa w teoriach pedagogicznych XX wieku – W. Flitner, S. Hessen, S. Kunowski*, w: *W trosce o integralne wychowanie*, red. M. Nowak, T. Ożóg, A. Rynio, Lublin 2003, s. 35–40.

³³ Por. S. Kunowski, *Podstawy współczesnej pedagogiki*, Warszawa 2004, s. 194–203.

W Ruchu Focolari w zakres pojęcia „duchowość” wchodzi styl życia zgodny z zasadami Ewangelii³⁴. Charakteryzuje go wzajemność osobistego daru i dążenie do jednoczenia się z drugim człowiekiem. Pomocą w tym jest „duchowość jedności”, całkowicie skupiona na miłości i na jedności³⁵. Posiada ona charakterystyczny rys, jakim jest wspólnotowość, dotyczy bowiem bezpośrednio relacji międzyosobowych. O jakości tych relacji, dla których wzorem jest relacja trynitarna, Jesús Castellano Cervera (1941–2006), wieloletni wychowawca kapłanów i ekspert w teologii duchowości chrześcijańskiej pisze: „Jeśli Trójca jest we mnie i w tobie, jest ona zatem pomiędzy nami, jesteśmy w relacji trynitarniej; [...] nasza relacja jest na wzór tej, jaka istnieje w Trójcy Świętej, co więcej – to Ona sama jest naszym odniesieniem wzajemnym”³⁶.

Członkowie Ruchu realizując zasady duchowości jedności w codziennym życiu, otwierają się na dar, jakim jest jedność. Jedność jest tu doświadczana jako zjednoczenie ludzi z Bogiem i między sobą (por. KK 1). Chiara Lubich, posługując się podstawowymi pojęciami biblijnej teologii czasu³⁷, widzi chrześcijanina jako osobę, która doświadcza jedności w eschatologicznym napięciu pomiędzy „już” (*già*), ale „jeszcze nie teraz” (*non ancora*). Jedność we wspólnocie jest możliwa „już” teraz, ale odnosi się zwłaszcza do przyszłości, będąc synonimem zbawienia, czyli osiągnięcia trwałego i pełnego (wiecznego) szczęścia³⁸.

Podstawowe zasady duchowości jedności zostały wyprowadzone przez Chiareę Lubich z orędzia ewangelicznego odczytanego w świetle słów Jezusa: „Ojciec spraw, aby stanowili jedno” (por. J 17,21). Są one wyrażone w dwunastu punktach: Bóg-Miłość, Wola Boża, Miłość bliźniego, Słowo Boże, Miłość wzajemna, Jezus opuszczony, Jedność, Jezus pośrodku, Jezus w Eucharystii, Kościół, Maryja, Duch Święty. Jesús Castellano uważa, że punkty te są to „szczególne światła, logicznie ze sobą powiązane, tworzące klucz do zrozumienia całej teologii”³⁹.

Ujęcia teże duchowości w kontekście wychowania założycielka Ruchu dokonała w wykładzie wygłoszonym na Uniwersytecie Ameryki w Waszyngtonie, z okazji przyznania jej tytułu doktora honoris causa z pedagogiki⁴⁰. Podkreślając,

³⁴ Por. Ch. Lubich, *Zalążki nowego ludu. Nagroda UNESCO „Wychowanie do pokoju”*, „Nowe Miasto” 1 (1997), s. 9; też, *Nowy styl życia chrześcijańskiego*, w: też, *Charyzmat...*, s. 45–49. Styl życia jest to kategoria, która w literaturze pedagogicznej oznacza sposób bycia, specyficzny zespół codziennych zachowań członków zbiorowości (konkretnej grupy), stanowiący manifestację ich położenia społecznego, a dzięki temu umożliwiający im identyfikację. Por. A. Siciński, *Wprowadzenie*, w: *Style życia w miastach polskich (u progu kryzysu)*, red. tenże, Wrocław–Warszawa–Kraków 1988, s. 11.

³⁵ Ch. Lubich, *Przemówienie doktora honoris causa Chiary Lubich, Katolicki Uniwersytet Lubelski, 18 czerwca 1996*, „Nowe Miasto” 4 (1996), s. 14.

³⁶ J. Castellano Cervera, *Lettera a Chiara Lubich*, Arch. RF (It).

³⁷ Zob. O. Cullman, *Christ et les temps*, Paris–Neuchâtel 1947.

³⁸ Por. Ch. Lubich, *Collegamento CH, Già e non ancora*, Arch. RF (It).

³⁹ J. Castellano Cervera, *Dzielo Maryi w służbie Kościoła*, „Gen’3” 1, 2 (2005), s. 16.

⁴⁰ Por. Ch. Lubich, *Lezione per la laurea honoris causa in pedagogia...*, s. 341–352; też, *Charyzmat jedności i pedagogika*, w: też, *Charyzmat...*, s. 313–320.

że wychowanie jest to „droga, którą odbywa podmiot wychowania (jednostka lub grupa) z pomocą wychowawcy (czy wychowawców) – ku temu, kim powinien być, ku celowi uważanemu za istotny dla człowieka i ludzkości”⁴¹, stwierdziła, że zasady duchowości jedności stanowią podstawę dla pedagogii Ruchu. Przytaczamy najistotniejsze aspekty pedagogiczne tych zasad.

Bóg-Miłość. Wiara w Boga-Miłość jest pierwszą zasadą duchowości jedności. Punktem wyjścia jest tu wiara, że Bóg Ojciec, który jest Miłością, nie pozostawia rozwoju ludzkości wyłącznie inicjatywie człowieka, lecz jako Ojciec otacza go swoją troską. Szczególnym wyzwaniem w wychowaniu jest przywrócenie poczucia istnienia najwyższego Ojcostwa. W duchowości jedności podkreśla się, że Bóg jest Ojcem, który jak prawdziwy wychowawca wymaga i wychowuje do odpowiedzialności⁴².

Wola Boża. Druga zasada duchowości jedności dotyczy życia wolą Bożą. Wybór Boga-Miłości jako ideału życia, dokonany u początków Ruchu przez Chiarę Lubich i zgromadzone wokół niej osoby, nie ograniczał się do wymiaru aktu duchowego, lecz, zdaniem założycielki Ruchu, wymagał czynnego odpowiadania na Jego miłość. Przykładem w tym dla pierwszych focolarin była postawa Jezusa, a inspiracją m.in. Jego napomnienie, by wypełniać wolę Boga (por. Mt 7,21). W Ruchu Focolari w odczytywaniu woli Bożej zawartej w słowach Ewangelii dostrzega się wezwanie do życia „w” i „dla” jedności⁴³. Taka postawa uczy nieustannego przekraczania siebie, do przechodzenia w stronę „Ty”, które człowieka ubogaca i czyni wolnym⁴⁴. Wypełnianie woli Bożej „wspomaga rozwój człowieka, wyzwala jego możliwości twórcze, pozwala objawić się jego osobowości”⁴⁵.

Miłość bliźniego. Ta zasada duchowości jedności łączy się z biblijnym nakazem miłości bliźniego: „Miłuj swego bliźniego jak siebie samego” (por. Kpł 19,18; Łk 6,31). Wypełnianie tego nakazu, przy założeniu, że bliźnim jest każda osoba, stało się w Ruchu przyczyną jego rozszerzania się także poza obręb chrześcijaństwa⁴⁶.

Słowo Boże. Realizowanie słów Pisma Świętego w codziennym życiu to czwarta zasada duchowości jedności. Jedną z jej podstawowych form jest tzw. Słowo Życia, czyli wybrane zdanie z Pisma Świętego, uzupełnione konkretnymi wskazaniami założycielki Ruchu dotyczącymi sposobów jego realizacji. Członkowie

⁴¹ Taż, *Charyzmat jedności i...*, s. 314.

⁴² Podobnie uważa Marian Nowak, gdy stwierdza, że „chrześcijańska tradycja pedagogiczna nie stawia siebie wyżej od tradycji laicyzycznej czy marksistowskiej [...] jej przewaga bierze się raczej z dwutysiącletniej już tradycji wychowywania w miłości do człowieka; w ukazywaniu ojcostwa Boga, które stanowi centralny punkt chrześcijańskiej pedagogii, a którego odbiciem na płaszczyźnie stosunków międzyludzkich jest braterstwo” (*Główne nurty współczesnej filozofii wychowania*, „Kultura i Edukacja” 2,4 (1993), s. 5).

⁴³ Por. Ch. Lubich, *Duchowość jedności...*, s. 34.

⁴⁴ Por. taż, *Charyzmat jedności i...*, s. 316.

⁴⁵ Taż, *Tylko jedno*, Katowice 1986, s. 144.

⁴⁶ Por. F. Ciardi, *Luce e la tua Parola. Dialogo interreligioso e annuncio del Vangelo*, Roma 2005, s. 134–151.

Ruchu w ciągu miesiąca starają się wprowadzać w czyn Słowo Życia, a następnie dzielić się we wspólnocie doświadczeniami z tym związanymi⁴⁷.

Gerard Rossé, odnosząc się do tej praktyki w pierwszych latach Ruchu, podkreśla, że fakt, iż w Ruchu Focolari tak wielką wagę przywiązywano do życia słowami Ewangelii, jest czymś niezwykłym i wyjątkowym w czasach i w środowisku, kiedy nauczanie Kościoła opierało się zasadniczo na neoscholastyce, a formacja religijna i etyczna polegała na wpojeniu przykazań Prawa i na literaturze hagiograficznej⁴⁸. Osoby gromadzące się wokół Chiary Lubich dały się niejako „porwać” słowom Jezusa i w ich świetle przewartościować swoją egzystencję. Ta zasada duchowości jedności łączy się z pedagogiczną zasadą stopniowania. Łączenie „słowa” z życiem („życie Słowem Życia”) prowadzi stopniowo do głębokich przemian w życiu osobistym, a to zapoczątkowuje prawdziwy proces wychowawczy⁴⁹.

Miłość wzajemna. Słowa Jezusa wyrażone w przykazaniu miłości wzajemnej: *To jest moje przykazanie, abyście się wzajemnie miłowali* (J 15,12) są podstawą wszelkich relacji w Ruchu. Pierwsze fokolaryny zawarły pakt miłości wzajemnej, czyli pewnego rodzaju ugodę, poprzez którą wyrażały gotowość oddania życia jedna za drugą. W Ruchu uważa się, że taka miara miłości może prowadzić do jedności typowej dla życia Trójcy Świętej. Wskazują na to słowa Chiary Lubich w jednym z pism z roku 1948: „Do jakiego stopnia powinnyśmy kochać się wzajemnie? [...] Aż do stopienia się w jedno [...] tak, jak Bóg, który będąc Miłością, jest Jeden i Trójjedyny”⁵⁰. I wyjaśnia: „Poczułam, że zostałam stworzona jako dar dla tego, kto jest obok mnie, a ten, kto jest obok mnie, został stworzony jako dar dla mnie – jak Ojciec w Trójcy jest wszystkim dla Syna, a Syn wszystkim dla Ojca”⁵¹. Wzajemność w miłowaniu drugiego człowieka, która jest cechą charakterystyczną miłości chrześcijańskiej, w Ruchu Focolari jest postrzegana jako warunek obecności Jezusa we wspólnocie (por. Mt 18,20).

Jezus opuszczony. Miłość do Jezusa opuszczonego jako zasada duchowości jedności łączy się z osobistym doświadczeniem Chiary Lubich. To doświadczenie przekonało ją, że największe cierpienie i osamotnienie Chrystusa miały miejsce na krzyżu, gdy wołał: *Boże mój, Boże mój, czemuś Mnie opuścił?* (Mt 27,46). Miłość do Jezusa opuszczonego wyraża się w przyjmowaniu Jego postawy, to znaczy w okazywaniu przebaczenia i pochylaniu się nad każdym bólem i nędzą człowieka. Jest ona określana jako klucz do jedności człowieka z Bogiem i ludźmi między sobą⁵².

⁴⁷ Por. Ch. Lubich, *Przemówienie do Konferencji Episkopatu Polski, Warszawa, 1 marca 2000 r.*, w: *taż, Charyzmat...*, s. 35.

⁴⁸ Por. G. Rossé, *Nowość Słowa Życia*, „Nowe Miasto” 2 (2002), s. 6–9.

⁴⁹ Por. Ch. Lubich, *Charyzmat jedności i...*, s. 313–320.

⁵⁰ *Taż, Duchowość jedności...*, s. 41.

⁵¹ *Taż, Pensieri*, w: *taż, Scritti spirituali*, t. 1, Roma 1997, s. 143.

⁵² Por. *taż, Klucz do jedności*, Katowice 1989, s. 322, 323.

Życie według tej zasady odnosi się do tych sytuacji, w których brakuje jedności: w rodzinie, między małżonkami, pokoleniami, biednymi i bogatymi, w łonie samego Kościoła, w rozbiu chrześcijaństwa, między religiami oraz między wierzącymi i niewierzącymi. Stanowi ona ideę przewodnią w pedagogii Ruchu. Zdaniem założycielki Ruchu, zasada ta wyznacza „granicę bez granic” jego działań pedagogicznych, a przez to wskazuje, do jakiego stopnia i z jaką intensywnością powinny być one podejmowane. Jezus opuszczony jest obrazem wszystkich bolesnych i tragicznych ludzkich i społecznych rzeczywistości i doświadczeń, w których szczególnie widać nagłą potrzebę wychowania, a zatem obrazem człowieka niewiedzącego, potrzebującego, nieprzystosowanego, upośledzonego, niekochanego, zaniedbanego, wyrzutka itd. Chiara Lubich podkreśla, że ukazuje On „granicę bez granic” tej potrzeby, a jednocześnie „granicę bez granic” odpowiedzialności wychowawców w udzielaniu pomocy i w wychowaniu⁵³.

Innym pedagogicznym aspektem tej zasady duchowości jedności (tzn. Jezus opuszczony) jest wychowanie „do tego, co trudne”. Powołując się na ten moment z życia Jezusa, gdy na krzyżu wyrzekł słowa: *Ojcze, w Twoje ręce powierzam ducha mojego* (Łk 23,46), wskazuje się, że Jezus uczy właściwego podejścia do trudności, przeszkód, błędów, upadków, prób, wysiłków i cierpienia – jako do rzeczywistości, którym trzeba stawić czoła, które trzeba przezwyciężać miłością. Taka optyka uczy traktować cierpienie jako niezbędny czynnik w procesie dochodzenia do pełnej dojrzałości. Wychowanie do tego, co trudne, jest zadaniem, które obejmuje zarówno wychowanka, jak i wychowawcę.

Jedność. Ta zasada duchowości Ruchu wyznacza jego cel, o czym była mowa powyżej. W Ruchu podkreśla się, że chodzi o dążenie chrześcijan do jedności z Bogiem i ludzi między sobą. Zaznacza się jednak, że jedność człowieka z Bogiem jest łaską. Dzięki niej człowiek jest zdolny tak miłować drugiego, że dochodzi do duchowej obecności Jezusa pośród ludzi. Zasada ta jest ściśle związana z wychowaniem. Chiara Lubich stwierdza, że w pedagogii Ruchu, w której płaszczyzna duchowa i płaszczyzna ludzka (za sprawą Wcielenia) przenikają się wzajemnie i jednoczą, dążenie do jedności nie jest utopią, lecz realnym doświadczeniem członków Ruchu zawsze wtedy, gdy u podstaw relacji międzyosobowych jest miłość wzajemna. Jest to doświadczenie „relacji trynitarniej, najbardziej autentycznej wrażliwości społecznej, najprawdziwszego poczucia społecznego, gdzie dokonuje się [...] synteza między pedagogicznymi wymaganiami jednostki a pedagogicznymi wymaganiami z zakresu tworzenia wspólnoty”⁵⁴.

Jezus pośrodku. Kolejna zasada duchowości Ruchu, wyrażona w słowach „obecność Jezusa pośrodku”, odnosi się do słów Jezusa: *Bo gdzie są dwaj albo*

⁵³ Por. też, *Charyzmat jedności i...*, s. 317.

⁵⁴ Tamże, s. 319.

trzej zebrani w imię moje, tam jestem pośród nich (Mt 18,20). Zwrot „zebrani w imię moje” oznacza: w imię miłości Jezusa⁵⁵.

Jezus w Eucharystii. Jest to zasada duchowości Ruchu, która dotyka najgłębszego wymiaru wiary człowieka w obecność Jezusa Chrystusa w sakramencie. Chiara Lubich pisze: „Jedność osiąga swoją pełnię w Eucharystii. Jedność można przeżywać w pełni jedynie dzięki Eucharystii. Ona nie tylko czyni nas jedno przez miłość, ale sprawia, że stajemy się jednym Ciałem i jedną Krwią z Chrystusem i między sobą”⁵⁶.

Kościół. Zasada duchowości Ruchu, która mówi o tym, by być Kościołem – komunią, oznacza budowanie relacji miłości we wszystkich przejawach życia Kościoła, zgodnie z nauką Soboru Watykańskiego II o przyporządkowaniu i przynależności do Kościoła (por. KK 14–16). Fokolarini widzą Kościół jako rodzinę, która ma dwa aspekty wzajemnie się uzupełniające: hierarchiczny i braterski (kolegialny)⁵⁷. Założycielka Ruchu podaje dwa powody jego dynamicznego rozwoju:

Pierwszym jest jedność z hierarchią Kościoła, w którą jesteśmy głęboko wszczępieni mocą słów Jezusa: *Kto was słucha, Mnie słucha* (Łk 10,16). Dzięki takiej jedności z hierarchią, która reprezentuje Chrystusa – Głowę Kościoła, chrześcijanie są jak latorośle złączone ze szczepem winnym, spływają więc na nich obfite łaski. Drugim jest jedność między nami w imię Jezusa. A wiadomo, że jedność chrześcijan nawraca świat: „Aby stanowili jedno, aby świat uwierzył”⁵⁸.

Ten drugi aspekt jest związany z tym, że Kościół jest wspólnotą służb i charyzmatów, które są dane w celu osiągnięcia jedności.

Maryja. W Ruchu Focolari Maryja nosi tytuł *Mater Unitatis* (Matka Jedności). Chiara Lubich wyjaśnia go w następujących słowach: „Ona jest Matką jedności, Matką Kościoła dzięki swojemu osamotnieniu, kiedy u stóp krzyża – będąc na swój sposób Opuszczoną – wypowiada swoje drugie »tak«”⁵⁹. Maryja stanowi dla członków Ruchu wzór osobowy i wzór doskonałej chrześcijanki. Ona jest dzięki zjednoczeniu z Chrystusem pierwszą zrealizowaną wspólnotą człowieka z Bogiem. W maryjnym aspekcie duchowości Ruchu występuje także określenie „być drugą Maryją”⁶⁰. Rozumie się przez to „przedłużanie jej obecności na ziemi”, czyli naśladowanie w życiu tajemnicy jej dziewictwa i macierzyństwa duchowego, które przejawia się w formowaniu powierzonych osób do życia jednością⁶¹.

⁵⁵ Por. Ch. Lubich, *Klucz do...*, s. 148.

⁵⁶ Tamże, *Duchowość jedności...*, s. 52.

⁵⁷ Por. tamże, s. 54, 55.

⁵⁸ F. Zambonini, *Przygoda...*, s. 15.

⁵⁹ Por. Ch. Lubich, *Duchowość jedności...*, s. 58 i 57.

⁶⁰ Tamże, s. 59, 60.

⁶¹ Por. Ch. Lubich, *Statuti generali...*, art. 2; zob. Paweł VI, *Discorso ai fedeli*, 25 X 1969, w: *Insegnamenti di Paolo VI*, Vaticano 1969, s. 685–688.

Naśladować Maryję w życiu czy, jak mówi poetycko Chiara Lubich, „być małą Maryją”, to znaczy być „nieustanną nicością, milczeniem, służbą miłości dla Miłości”⁶². Przy czym owo „milczenie” jest rozumiane jako zamknięcie w człowieku tego, co wyłącznie ziemskie, po to, by dać się prowadzić i kształtować słowom Ewangelii. „Kazać zamilknąć we mnie stworzeniu – mówi Chiara Lubich – i na tle tego milczenia pozwolić mówić Duchowi Pana”⁶³.

Duch Święty. Ostatnia zasada duchowości jedności ukazuje rolę Ducha Świętego w urzeczywistnianiu tajemnicy jedności. Członkowie Ruchu w pełni uznają naukę Kościoła, że sprawcą jedności jest Duch Święty. To przekonanie wyraża się w stałej metanoi, to znaczy zmianie sposobu myślenia pod wpływem natchnionych przez Ducha Świętego słów Pisma Świętego, a także głosu prawidłowo ukształtowanego sumienia. Specyficzną praktyką w Ruchu, wynikającą z tego przekonania, jest sposób podejmowania decyzji. Są one podejmowane „w jedności”, to znaczy w duchu dialogu, który zakłada umiejętność słuchania, odwagę wypowiedzania swojego zdania, a także – jeśli to konieczne – kompromis.

Duchowość jedności jawi się jako duchowość uniwersalna. Jej zasady dzielą nie tylko chrześcijanie różnych Kościołów i wspólnot kościelnych, lecz w pewnych elementach także wyznawcy innych religii, a nawet osoby o przekonaniach niereligijnych. W relacji z osobami wyznającymi inne religie, proponując duchowość jedności jako styl życia, Ruch Focolari wskazuje złotą zasadę, która wydobywa sedno tejże duchowości, to znaczy: miłość wzajemną (por. Mt 7,12; Łk 6,31)⁶⁴. Osoby o poglądach niereligijnych przyjmują tę duchowość przede wszystkim ze względu na wartości ogólnoludzkie, jakie ona wydobywa. Ich zwornikiem jest miłość, jako najwyższa wartość duchowa.

Czeski prymas kardynał Miloslav Vlk podkreśla, że duchowość jedności Ruchu Focolari na 20 lat przed Soborem Watykańskim II otworzyła nową drogę, która odpowiadała oczekiwaniom soboru dotyczącym odnowy życia Kościoła, zwłaszcza w jego wymiarze wspólnotowym (por. KDK 23, 24). Stwierdza on, że „żyjąc duchowością jedności unika się niebezpiecznych ekstremizmów: zarówno tego, aby się utożsamić wewnętrznie z rozległą kulturą współczesną, jak też ucieczki w sterylne uduchowienie”⁶⁵. Vincenzo Zani zaś w duchowości jedności Ruchu Focolari postrzega „zasadę wychowawczą i źródło odnowy”⁶⁶.

⁶² Ch. Lubich, *Charyzmat...*, s. 204.

⁶³ Tamże, s. 205.

⁶⁴ Benedykt XVI wskazał powiązanie chrześcijańskiej miłości wzajemnej ze złotą zasadą w orędziu telewizyjnym do mieszkańców USA w 2008 roku. Powiedział wówczas: „Złotą zasadę dyktuje nam Pismo Święte, ale dotyczy ona przecież wszystkich ludzi, również niewierzących. Ta reguła jest zapisana w ludzkich sercach i wszyscy możemy się z nią zgodzić”. Benedykt XVI, *Złota zasada miłości jest zapisana w każdym sercu*, „L' Osservatore Romano” (wyd. polskie) 5 (2008), s. 20.

⁶⁵ M. Vlk, *Przedmowa* w: Ch. Lubich, *Duchowość jedności...*, s. 7.

⁶⁶ V. Zani, *Duchowość komunii*, „Nowe Miasto” 2,3 (2008), s. 81.

Duchowość jedności stanowi podstawę formacji do wspólnotowości dla wszystkich członków Ruchu, także dla kapłanów i seminarzystów w nim zaangażowanych.

KAPŁANI I SEMINARZYŚCI W STRUKTURACH RUCHU FOCOLARI

We współczesnym Kościele, w konfrontacji z zsekularyzowanym społeczeństwem, wspólnota staje się wartością fundamentalną także dla kapłanów. Stają się oni kapłanami na skutek osobistego wyboru, lecz potrzebują innych, by być Kościołem i wykluczyć to, by pierwsze trudności zachwiały powołaniem.

Wraz z rozwojem Ruchu Focolari wyodrębniały się w nim stopniowo struktury obejmujące także osoby żyjące w stanie duchowym w Kościele katolickim. Są nimi: Ruch Zakonników, Ruch Zakonnicek, Ruch Kapłański i Ruch Parafialny. Wszystkie te ruchy są owocem zaangażowania się w swoich środowiskach w realizowanie idei jedności: zakonników i zakonnicek z różnych zgromadzeń, kapłanów i seminarzystów, a także biskupów. To zaangażowanie obejmuje płaszczyznę ich formacji, która odbywa się w poszczególnych szkołach formacyjnych Ruchu na bazie duchowości jedności, oraz płaszczyznę współdziałania w realizowaniu jego celów. Istotą tego współdziałania jest czynienie Kościoła „domem i szkołą komunii” (NMI 43).

W 1965 roku, po opublikowaniu soborowego dekretu o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis* (por. nr 3), który wzywał kapłanów do tworzenia wspólnoty między nimi i świeckimi, kapłani związani z Ruchem Focolari mieli już pewne doświadczenie życia wspólnotowego uczynione w kręgach Ruchu. Ksiądz Silvano Cola (1928–2007) podkreśla, że duchowość wspólnotowa dla kapłanów, ukazana przez ojców soborowych, w pełni odzwierciedlała tę, którą charyzmat Ruchu Focolari wspomagał kapłanów⁶⁷.

Kontakt kapłanów z Ruchem Focolari rozpoczął się w Rzymie w latach pięćdziesiątych XX wieku. Kapłani, którzy przyjechali tam na studia z różnych stron świata i przy tej okazji poznali Ruch Focolari, po powrocie do swoich krajów propagowali jego ideę jedności w swoich środowiskach. Dokonywało się to tak dynamicznie, że zaistniała potrzeba uporządkowania tego zrzeszenia w struktury. „Stowarzyszenie kapłanów Dzieła Maryi” zostało zaaprobowane *ad experimentum* w 1966 roku. Pierwszymi księżmi diecezjalnymi, którzy w pełni zaangażowali się w Ruchu Focolari i w tym duchu formowali setki kapłanów, byli: Silvano Cola, Toni Weber (Szwajcaria) i Klaus Hemmerle, późniejszy biskup Akwizgranu⁶⁸.

⁶⁷ Por. S. Cola, *Un primo focolare sacerdotale*, w: E.M. Fondi, M. Zanzucchi, *Un popolo...*, s. 300.

⁶⁸ Por. Ch. Lubich, *Kapłan dla jedności*, „Gen's” 3,4 (2008), s. 5, 6; E. Cambon, S. Cola, *L'ansia di Toni Weber. Far casa ai sacerdoti*, Roma 1994; K. Hemmerle, *Wejść w życie Boga*, „Nowe Miasto” 3 (1995), s. 6–8.

Kapłani z Ruchu Focolari, pozostają w diecezji w pełni włączeni we właściwe im prezbiteria, ponieważ są one tą zasadniczą przestrzenią, w której realizowana jest duchowość jedności⁶⁹. Duchowość ta pomaga im żyć w głębszej jedności między sobą i z ich biskupami (zob. DK 8). Dla umacniania więzów między sobą spotykają się periodycznie, a także wykorzystują różne środki przekazu, za pośrednictwem których udzielają sobie rad, w przekonaniu, że ich życiem może kierować Jezus obecny pomiędzy nimi (por. Mt 18,20), ponieważ chodzi tu o pewien styl życia, a nie o jakąś organizację.

Zgodnie ze *Statutami ogólnymi Ruchu Focolari*, dla kapłanów i stałych diakonów istnieją dwie zasadnicze formy zaangażowania w Ruchu: jako „kapłani i diakoni diecezjalni fokolarini” oraz „kapłani i diakoni diecezjalni wolontariusze”⁷⁰. Wspólnotowość życia księży fokolarinów, odpowiadająca specyfice Ruchu, realizuje się w tzw. focolare kapłańskich. Na ile okoliczności pozwalają, kapłani ci zamieszkują razem, co jest zgodne z zaleceniami soborowymi. W *Presbyterorum ordinis* podkreśla się: „Prezbiterzy [...] niech pielęgnują jakiś rodzaj życia wspólnego lub jakąś jego wspólnotę, która jednak może przybrać wiele form [...], a mianowicie: wspólne mieszkanie, gdzie to jest możliwe, lub wspólny stół, lub przynajmniej częste i okresowe spotkania” (nr 8).

Księża i diakoni wolontariusze, którzy są powołani do tego, by zanosić ducha jedności jak najszerzej w środowisko kościelne, urzeczywistniają życie wspólnotowe w tzw. *nucleo* księży wolontariuszy, w których spotykają się okresowo⁷¹.

Księża i diakoni radykalnie zaangażowani w wymienionych formach w Ruchu Focolari, a także Gens⁷² (seminarzyści), są animatorami jego odgałęzienia o szerokim zasięgu – Ruchu Kapłańskiego, który zrzesza księży i seminarzystów dzielących duchowość, cele i zasady Ruchu Focolari, współdziałając z nim lub sympatyzując⁷³.

Dla formowania księży i seminarzystów w duchowości jedności w 1966 roku w Grottaferrata (Włochy) powstała Szkoła Kapłańska, która obecnie znajduje się w Loppiano, pełniąc funkcję Centrum duchowości komunii dla kapłanów, diakonów i kleryków. Założycielka Ruchu, określając jego miejsca formacyjne mianem „szkoła”, miała na względzie nie tyle funkcję dydaktyczną takiej instytucji (choć i taką one pełnią), ile aspekt formacyjny. Wyjaśniała to podczas inauguracji pierwszej szkoły formacyjnej w Loppiano przeznaczonej dla fokolarinów. Zwróciła

⁶⁹ Por. P. Coda, *W poszukiwaniu nowej miary bycia człowiekiem i kapłanem*, „Gen's” 1 (2003), s. 12–14; Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Pastores dabo vobis* (PDV), 25 III 1992, nr 68.

⁷⁰ Por. Ch. Lubich, *Statuti generali...*, art. 14.

⁷¹ Dla księży i stałych diakonów punktem odniesienia ich zaangażowania w Ruchu Focolari, w obydwu formach, są *Statuty ogólne Ruchu Focolari* oraz właściwe tym powołaniom Regulaminy.

⁷² Gens (wł.) – *generazione nuova sacerdotale* – nowe pokolenia kapłańskie. Forma zaangażowania się seminarzystów w Ruchu Focolari.

⁷³ Por. Ch. Lubich, *Statuti generali...*, art. 18.

wówczas uwagę na to, że Loppiano jest taką szkołą, w której „nie książki, nie sale wykładowe, ani nawet studia stanowią o jej charakterze edukacyjnym”⁷⁴. W założeniu Chiary Lubich fundamentem tej szkoły jest rzeczywistość transcendentna, która sprawia, że nie da się jej porównać z żadną inną szkołą. Jest to obecność Jezusa – Nauczyciela, który uczy prawd uniwersalnych, przemawiających do sumienia człowieka.

Podstawowym zadaniem szkół Ruchu jest formowanie jego członków, by stali się „nowymi ludźmi”, to znaczy ukierunkowanymi do życia dla powszechnego braterstwa⁷⁵. Centrum duchowości komunii dla kapłanów, diakonów i kleryków jest miejscem praktyki życia jednością. Jego program formacyjny obejmuje zagadnienia dotyczące: duchowości jedności, dokumentów soborowych, duszpasterstwa, liturgii, dogmatyki, etyki, ekumenizmu, socjologii. Istotą formacji w tym Centrum jest zanurzenie codziennego życia kapłańskiego nie tylko we wspólnocie z innymi kapłanami, lecz z całą społecznością: rodzinami, młodzieżą, dziećmi oraz z członkami różnych zgromadzeń zakonnych. Umożliwia to wspólna codzienna praca w zakładach pracy istniejących w Loppiano, a także konkretna służba na rzecz miasteczka w różnych jego sektorach: apostołstwa, studium, rozrywki i sportu.

Głównym założeniem Centrum duchowości komunii jest to, by „doktryna była konsekwencją życia jednością między kapłanami i z osobami świeckimi”⁷⁶. Przebywający w nim księża i seminarzyści mają sposobność harmonizowania swojego życia w jego zasadniczych wymiarach. Pomocą w tym jest styl życia określany w Ruchu jako „życie według siedmiu aspektów”⁷⁷. Obejmuje on płaszczyznę: ewangelicznego ubóstwa, apostołstwa, życia duchowego, zdrowia, mieszkania i ubioru, kształcenia i *aggiornamento*. W Ruchu podkreśla się bowiem, że kiedy księża żyją jednością, czymś spontanicznym jest: urzeczywistniać wspólnotę dóbr materialnych (por. DK 8, 17); świadczyć o jedności i miłości duszpasterskiej (por. tamże, nr 8, 14); z radością żyć ewangelicznymi radami czystości, ubóstwa i posłuszeństwa (por. tamże, nr 15–17); troszczyć się o zdrowie własne i współbraci (por. tamże, nr 8, 17); utrzymywać dom i miejsca parafialne w harmonii i komunii ze wszystkimi (por. tamże, nr 17); dbać o stałą formację i doksztalcenie, aby być człowiekiem dialogu (por. tamże, nr 19); żyć jednością jak członki jednego ciała, poprzez utrzymywanie kontaktu ze współbraćmi (por. tamże) i całym ludem Bożym.

⁷⁴ Por. Ch. Lubich, *Colloqui con i gen. Anni 1970/74*, Roma 1999, s. 142.

⁷⁵ Por. Redazione, *Un' utopia di pace diventata realta: la Mariapoli permanente*, „Loppiano-Notizie” 3 (2004), s. 3.

⁷⁶ E.M. Fondi, M. Zanzucchi, *Un popolo...*, s. 301.

⁷⁷ Zamienne określenie tej rzeczywistości, jako „życie kolorami” Chiara Lubich wyjaśnia w ten sposób: „miłość [...] jest jak promień światła, który przechodząc przez kroplę wody rozszczepia się w kolory tęczy [...]. Wszystkie te kolory są kolorami światła i mają w sobie nieskończoną ilość odcieni [...]. Podobnie miłość ma różne odcienie, wyraża się na wiele sposobów, różniących się między sobą” (*Jak tęcza*, w: *taż, Charyzmat...*, s. 256–268).

Pomocą w formacji kapłańskiej i seminaryjnej do wspólnotowości są także tak zwane narzędzia duchowości wspólnotowej: pakt, komunია duszy, komunია doświadczeń, godzina prawdy i rozmowa. Są to praktyki, które służą umacnianiu więzi miłości i umożliwiają wspólnotowe podążanie na drodze do pełnej dojrzałości chrześcijańskiej.

Pakt miłości wzajemnej, nazywany też paktem jedności, jest zapewnieniem się o miłości wzajemnej. Tradycyjna formuła paktu mówi o gotowości oddania życia jeden za drugiego, co w Ruchu rozumie się nie jako ogólne założenie, lecz jako postawę bezwarunkowej, wzajemnej akceptacji drugiego, wzajemnego zaufania, poszanowania oraz wolność wypowiedzania się⁷⁸.

Komunია duszy dotyczy komunikowania przeżyć związanych z rozważaniem Pisma Świętego i innych pism o charakterze duchowym. Jej celem jest wzajemne ubogacanie się owocami tych rozważań, aby stały się dobrem wspólnym⁷⁹. Jesús Castellano Cervera wyjaśnia, że w takim zastosowaniu słowo jest teoforyczne, to znaczy niosące Boga. Gdy bowiem w komunii duszy poprzez słowo podarowujemy to, co najlepsze w nas samych, co Bóg w nas uczynił, wtedy „wnosimy w serce bliźniego Boga [...] tworzy się komunია: Bóg w nas – Bóg w bracie”⁸⁰.

Komunია doświadczeń ze Słowem Życia odnosi się do konkretnych przeżyć związanych z realizowaniem słów Ewangelii we własnym życiu. Wychodzi się bowiem z założenia, że nie wystarczy, by każdy indywidualnie żył słowem, lecz trzeba sobie komunikować doświadczenia zrobione w takim życiu. Nie chodzi tu jednak o dzielenie się z innymi refleksjami nad medytacją Ewangelii, lecz tym, w jaki sposób żyło się jej słowem i co z tego życia wyniknęło⁸¹. Chiara Lubich, wskazując członkom Ruchu wartość wspólnototwórczą takiego komunikowania, mówi: „To, czego się nie komunikuje, ginie. To natomiast, co zostało podarowane, powraca wzmocnione do duszy dającego, oprócz tego, że przynosi pożytek dla innych”⁸².

Godzina prawdy jest to narzędzie, które pomaga spojrzeć na bliźniego oczami Boga, który jest Prawdą i Miłością. Dlatego z miłością mówi się bliźniemu to, co negatywnego (*purgatorio* – czyściec) i pozytywnego (*paradiso* – raj) mogliśmy w nim zauważyć. Celem godziny prawdy jest wzajemne wspomaganie się na drodze do doskonałości osobistej i wspólnotowej⁸³.

---

⁷⁸ Por. C. Gatti, *Simposio sulla formazione. O'Higgins (Argentina) 12–14 settembre 2008*, Arch. RF (Argentyna).

⁷⁹ Por. Ch. Lubich, *Collegamento CH. Komunია duszy. Rocca di Papa, 22/09/1994*, Arch. RF (PI).

⁸⁰ J. Castellano Cervera, *Duchowość komunii darem dla księży i osób konsekrowanych*, „Gen's” 1–2 (2005), s. 30.

⁸¹ Por. Ch. Lubich, *Collegamento CH. Komunია doświadczeń ze Słowem życia, Rocca di Papa, 27.10.1994*.

⁸² Taż, *Duchowość komunii*, w: taż, *Charyzmat...*, s. 70.

⁸³ Taż, *Collegamento CH. Godzina prawdy, Rocca di Papa, 24.11.1994*, Arch. RF (PI).

Rozmowa jest tym narzędziem duchowości wspólnotowej, które wzmacnia więź podwładny–przełożony. Należy ją odbywać z tą osobą, która ma większe doświadczenie we wspólnocie i pełni w niej określoną funkcję wychowawczą⁸⁴. Chiara Lubich podkreśla, że w rozmowie wzorem dla przełożonego jest Chrystus (por. J 4,1-26; 3,1-21), który nie przemilczał trudnej prawdy, lecz jednocześnie – jak prawdziwy wychowawca – wzbudzał w swoim rozmówcy nadzieję. Założycielka Ruchu daje też wskazania dla podwładnego, które dotyczą budowania odniesień trynitarnych podczas rozmowy z przełożonym. Tak jak przełożony powinien czynić w sobie pustkę, aby móc wysłuchać i zrozumieć podwładnego, tak samo podwładny powinien stać się próżnią na wzór Jezusa opuszczonego, to znaczy szczerze podarować słuchającemu go swoją sytuację duchową wraz z jej walkami i zwycięstwami, z jej upadkami i postępami, a potem przyjąć postawę słuchania⁸⁵.

Stosowanie narzędzi duchowości wspólnotowej jest drogą, na której „szuka się świętości drugiej osoby tak samo jak własnej”⁸⁶. Centrum duchowości komunii dla kapłanów, diakonów i kleryków w Loppiano jest miejscem uczenia się i praktykowania komunijnych narzędzi wspólnotowego podążania do świętości. W ciągu 40 lat działalności gościło ono księży i seminarzystów w wieku od 18 do 80 lat, ze wszystkich kontynentów. Przeszli w nim swoją formację biskupi i nauczyciele akademicki, wikariusze generalni i przełożeni seminariów duchownych oraz zwykli księża i seminarzyści. Pobyt w tym Centrum jest – zdaniem emerytowanego biskupa Tajwanu Josepha Ti Kanga, który spędził w Loppiano pół roku – „szkołą życia, niejako nowoczesnym nowicjatem na wzór apostołów żyjących z Jezusem [...] modelem wspólnotowego życia”⁸⁷. Jego stwierdzenie jest w pewnym sensie potwierdzeniem słów Jana Pawła II, który mówiąc o zadaniach prezbiterów, podkreślił, że posługa kapłańska „ma radykalną »formę wspólnotową« i może być wypełniona tylko jako »wspólne dzieło»” (PDV 17).

Ruch Focolari powołał do istnienia takie centra duchowości komunii także w innych krajach. Mieszczą się one w miasteczkach Ruchu w Ameryce Południowej (Argentyna), Azji (Tagaytay – Filipiny) i Afryce (Nairobi – Kenia). W polskim miasteczku Fiore Centrum duchowości komunii dla kapłanów, diakonów i seminarzystów istnieje od roku 2005. Chiara Lubich nadała mu imię Jana Pawła II. Ksiądz Eugeniusz Krasoń, który jest jego gospodarzem, podkreśla, że odbywają się w nim nie tylko rekolekcje i dni skupienia, lecz jest to także miejsce wypoczynku dla kapłanów⁸⁸.

⁸⁴ Por. też, *Collegamento CH. Rozmowa, Rocca di Papa, 22.12.1994*, Arch. RF (Pl).

⁸⁵ Por. tamże.

⁸⁶ Por. Ch. Lubich, *Ai Vescovi amici del Movimento, Rocca di Papa 10.02.1984*, Arch. RF (It).

⁸⁷ J. Ti-Kang, *Przemówienie podczas Międzynarodowego Kongresu Kapłanów Ruchu Focolari „Kościół dzisiaj – Duchowość komunii i dialogu” – Castel Gandolfo 2006*, Arch. RF (Pl).

⁸⁸ Zob. E. Krasoń, *Księża i klerycy*, „Nowe Miasto” 2,3 (2008), s. 163.

Od 1971 roku Ruch Kapłański wydaje kwartalnik „Gen’s”, przeznaczony dla kapłanów i seminarzystów, który służy wymianie doświadczeń z życia kapłańskiego i budowaniu Kościoła jako komunii, przez propagowanie duchowości jedności. Ukazuje się on w języku włoskim i dziesięciu innych wersjach językowych, również w języku polskim⁸⁹.

Do Ruchu Kapłańskiego należą także seminarzyści. Jan Paweł II, zwracając się do nich w 1994 roku w Castel Gandolfo, podczas ich międzynarodowego kongresu, potwierdził zasadność ich formacji we wspólnocie Ruchu Focolari, mówiąc:

To dobrze, że znaleźliście się tutaj, w Castel Gandolfo [...], ponieważ „focolare” oznacza coś bardzo prostego i głębokiego zarazem. Oznacza, że istnieje „bycie razem” [...]. Powołanie seminaryjne nie jest powołaniem do samotności, powołaniem monastycznym. Jest powołaniem do życia razem, do życia poza własną rodziną, bez rodziny – z powodu celibatu – ale do życia dla innych, w szerszej rodzinie. I myślę, że duchowość fokolarska przygotowuje was bardzo dobrze do tego powołania⁹⁰.

Ową wspólnotowość, jakiej doświadczają seminarzyści w łonie Ruchu, potwierdzają także ich świadectwa: „Myślałem, że zostać księdzem oznacza życie samotne. Tu natomiast odkryłem, że tak nie jest: jesteśmy powołani do stworzenia »rodziny« kapłanów, a to, co tutaj widzę, jest właśnie taką rodziną, wielką jak świat”⁹¹. Wychowanie do jedności, które Ruch Focolari propaguje, pomaga zmieniać styl odniesień między ludźmi z indywidualistycznych na wspólnotowe, co jest bardzo ważne także w życiu kapłańskim⁹²: „Kongres dał mi odpowiedź na wszystkie pytania dotyczące mojego życia w seminarium – pisze jeden z seminarzystów. – Zrozumiałem, że jedyną odpowiedzią jest jedność. To znaczy, że w seminarium musimy zmienić stosunki między klerykami i nasze odniesienia do przełożonych”⁹³.

W celu wymiany doświadczeń z życia i działalności duszpasterskiej oraz dla pogłębienia zagadnień teologicznych w świetle duchowości jedności Ruch Kapłański corocznie organizuje spotkania i kongresy zarówno na poziomie międzynarodowym, jak i lokalnym. Istotnym etapem w rozwoju tego Ruchu był międzynarodowy kongres, jaki miał miejsce w Watykanie, w Auli Pawła VI, w 1982 roku. Do siedmiu tysięcy zgromadzonych tam kapłanów diecezjalnych i zakonnych Chiara Lubich skierowała przesłanie określające współczesnego kapłana (*sacerdote d’oggi*) jako człowieka dialogu i wskazała im za wzór Jezusa opuszczonego⁹⁴. Natomiast Jan Paweł II w homilii podczas Mszy św. sprawowanej przez kapłanów – uczestników tego spotkania – zachęcił do życia „podstawami duchowości Ruchu Focolari: Jezusem ukrzyżowanym i jednością w miłości”⁹⁵.

⁸⁹ Por. tenże, *Od redakcji*, „Gen’s” 1 (2003), s. 2.

⁹⁰ Cyt. za: L. D’Armi, *Il prete futuro non è un solitario*, „Città Nuova” 3 (1995), s. 27–33.

⁹¹ Por. tenże, *Ksiądz przyszłości nie jest samotnikiem*, „Nowe Miasto” 2 (1995), s. 16.

⁹² Por. H. Blaumeiser, *Seminarium, jako wspólnota uczniów*, „Gen’s” 1 (2003), s. 15–21.

⁹³ L. D’Armi, *Ksiądz przyszłości...*, s. 15.

⁹⁴ Por. E.M. Fondi, M. Zanzucchi, *Un popolo...*, s. 306.

⁹⁵ Cyt. za tamże.

Jesús Castellano Cervera, podczas spotkania studyjno-rekolekcyjnego dla duchowieństwa polskiego, które odbyło się w Olsztynie koło Częstochowy w 2006 roku, podkreślił, że każda duchowość ma swoją pedagogię. W duchowości jedności Ruchu Focolari – z punktu widzenia relacji międzypersonalnych – wyróżnił on pięć zasadniczych elementów pedagogii. Są nimi: „kierowanie się nadprzyrodzonym [tzn. ożywionym wiarą religijną – przyp. M.K.] spojrzeniem na bliźniego”; uznanie faktu, że „jesteśmy dla siebie darem”; pozytywna wizja człowieka – „widzieć w bracie dobro”, nauczyć się „życia razem, w jedności”⁹⁶.

Kardynał Tarcisio Bertone – sekretarz Stanu Stolicy Apostolskiej, zwracając się w 2008 roku w Castel Gandolfo do kapłanów związanych z Ruchem Focolari, stwierdził, że wyzwania, jakie stoją dziś przed chrześcijanami, wynikają przede wszystkim z braku wpływu wiary na życie oraz wyizolowania i samotności. Jego zdaniem, praktyczną odpowiedź na te wyzwania ukazuje charyzmat Chiary Lubich. Uważa on, że należy tworzyć takie struktury komunii, jak np. focolare kapłańskie, które – w jego przekonaniu – pomaga kapłanom żyć jednością, a dzięki określonemu „systemowi” ich funkcjonowania kapłani pomagają sobie wzajemnie, uczą się pracować razem, podtrzymywać się, a także „uchwycić moment czy może linię kryzysu i interweniować natychmiast, gdy jeszcze nie jest za późno”⁹⁷.

W roku 2009 ponad 3 tysiące księży podzieliło styl życia kapłańskiego jako księży focolarini. Ponadto około 17 tysięcy księży i seminarzystów w 120 krajach, zrzeszonych w Ruchu Kapłańskim, przyjęło duchowość jedności jako styl życia kapłańskiego⁹⁸.

Życie według duchowości jedności przynosi owoce nie tylko w życiu osobistym kapłanów, lecz także w wymiarze duszpasterskim. Dzielenie się wśród księży doświadczeniami związanymi z życiem parafialnym oraz współpraca, zgodnie z zasadą „kochać parafię drugiego jak własną”, przyczyniło się do powstania Ruchu Parafialnego⁹⁹.

Współczesny teolog Piero Coda, odnosząc się do bogatego w owoce doświadczenia życia wspólnotowego Ruchu Focolari, podkreśla, że „doktryna duchowa Chiary Lubich świadczy o zmianie paradygmatu w historii duchowości chrześcijańskiej (od paradygmatu jednostki do równowagi między osobą a wspólnotą), odpowiadającej oczekiwaniom soboru i wymogom znaków czasu”¹⁰⁰.

⁹⁶ Por. J. Castellano Cervera, *Mistyka i asceza komunii*, „Gen's” 1,2 (2005), s. 17.

⁹⁷ Cyt. za Ch. Lubich, *Collegamento 'Come allora' – Notizie, Gennaio 2008*, Arch. RF (It).

⁹⁸ Por. <http://www.focolare.org/page.php?codcat2=493&codcat1=207&lingua=IT&titolo=vita-%20consacrata%20e%20sacerdotale&tipo=SACERDOTI> (dostęp: 3 III 2010).

⁹⁹ Zob. A. Raggio, *Nuova evangelizzazione e parrocchia – una proposta di vita*, Roma 1992.

¹⁰⁰ *Charyzmat i dzieło Boże*, w: Ch. Lubich, *Charyzmat...*, s. 20.

LA FORMAZIONE ALLA VITA COMUNITARIA – I SACERDOTI E SEMINARISTI NEL MOVIMENTO DEI FOCOLARI

Riassunto

Questo contributo mette in evidenza il frutto dell'esperienza educativa del Movimento dei Focolari nel settore della formazione dei preti e dei seminaristi. Il Movimento dei Focolari fondato nel 1943 in Italia da Chiara Lubich (1920–2008), è presente in oltre 160 paesi. Il suo scopo specifico è l'unità della famiglia umana (cf. *Ut omnes unum sint*, Gv 17,21). Dalla sua esperienza educativa scaturisce una *pedagogia dell'unità*. Essa nel processo educativo sottolinea il ruolo fondamentale della comunità e della dimensione relazionale basata sul comandamento di Gesù *Amatevi gli uni gli altri come io ho amato voi*, nella prospettiva del *Che tutti siano uno*. La formazione dei sacerdoti e seminaristi del Movimento poggia sulla vita comunitaria (nei *focolari* per i presbiteri e diaconi focolarini e nei *nuclei* per i presbiteri e diaconi volontari) aiutandosi con i seguenti mezzi:

- la *spiritualità dell'unità* (comunitaria);
- gli *strumenti* della spiritualità comunitaria: il patto, la comunione d'anima e di esperienze, l'ora della verità; il colloquio;
- lo stile di vita secondo i *sette aspetti*, che ordina la vita sacerdotale nelle sue principali dimensioni: la comunione dei beni materiali e il lavoro, l'apostolato, la vita spirituale, la salute, l'armonia dell'ambiente e personale, lo studio, l'aggiornamento e l'uso dei mass media;
- i *Centri della spiritualità di comunione per i sacerdoti, diaconi e seminaristi* che si trovano nelle *cittadelle* del Movimento portano una novità. La vita quotidiana dei preti e dei seminaristi è immersa non solo nel contesto della comunità tra di loro, ma in quello di tutta la società multiculturale della *cittadella*: famiglie, giovani, bambini, ma anche i membri di diverse congregazioni.

Lo scopo principale e – nello stesso tempo – il mezzo della formazione alla vita comunitaria nel Movimento dei Focolari è la mutua e continua carità, che rende possibile l'unità e porta la presenza di Gesù nella collettività.

Slowa kluczowe: Chiara Lubich, jedność, kapłani, Ruch Focolari, wspólnota

Parole chiavi: Chiara Lubich, comunità, Movimento dei Focolari, sacerdoti, unità